

L'esclat de la cultura juvenil

NARRATIVA

PAU JOAN HERNÁNDEZ

Lluís Maria Todó,
El cant dels adéus. Columna.
Barcelona, 2001.

El barri de la Salut de Barcelona és una de les moltes zones de la ciutat que ha estat devorada pel progrés fins a pràcticament desaparèixer. D'aquells carrers de torres amb jardí, algunes de molt luxoses, moltes d'elles segones residències de famílies de l'Eixample, que s'obrien entre Gràcia i el Carmel, avui només en queden vestigis: algunes de les torres, reconvertides en escoles o centres cívic, les instal·lacions de l'històric Club de Tennis de la Salut, que té un paper tan important en aquest llibre, i poca cosa més. La resta va ser arrasada per obrir el que aleshores s'anomena el Cinturó de Ronda, i que ara s'anomena, molt significativament, Ronda del Mig, i per edificar blocs d'habitatges, alguns d'ells enormes, com els que dominen el nou camp de l'Europa.

És en aquest barri i a l'any 1964 que Lluís Maria Todó ambienta la seva darrera novel·la, *El cant dels adéus*, títol que ve, no cal dir-ho, de la coneguda cançó escolta. Una novel·la que aspira a fer una anàlisi no només del que va ser el moviment escolta durant el franquisme, sinó també, i sobretot, del seu rerefons social i les seves ramificacions cap al món de la pedagogia i l'escola. Els seixanta són els anys de naixement d'escoles que es volen avançades –com l'escola Talaia de la novel·la–, i que al més sovint –cosa que moltes vegades s'oblida– basen la seva pretesa renovació de la pedagogia en el fet d'escollir els seus alumnes entre l'elit econòmica de la ciutat i de garantir, mercès al poder econòmic i les influències dels seus clients, una certa llibertat de maniobra al marge del sistema escolar establert.

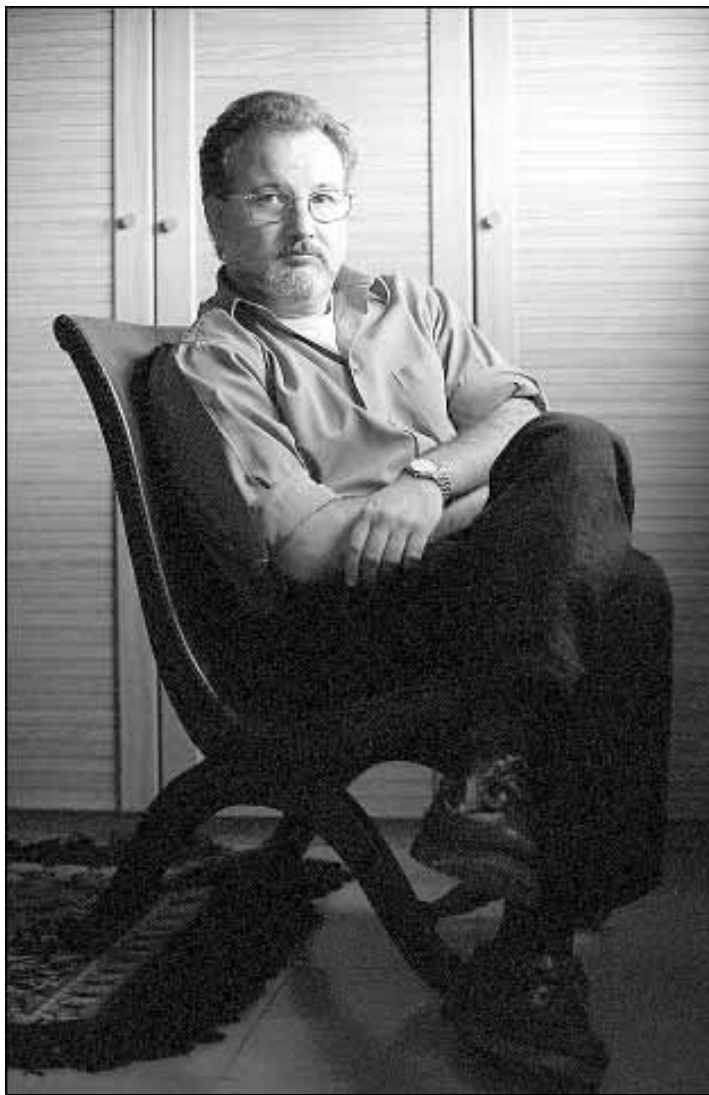
També l'escoltisme de l'època, l'escoltisme que retrata Todó i que neix a l'ombra d'aquestes escoles modernes, té com a característica el fet que s'aparta del tradicional excursionisme català, vinculat en aquell moment a les parròquies i d'arrel popular, per instal·lar-se en les formes més estrictes del moviment *scout*, amb la inevitable proliferació de símbols, ensenyas, uniformes i graus.

NENS I ADOLESCENTS

Els personatges de Todó, nens i adolescents de l'època, perceben la seva realitat, amb la perspectiva dels anys, amb la sensació d'haver estat obligats a ser els primers en tot un se-

guit de coses. És la teoria que esbossa en Daniel, un dels protagonistes del llibre: "Tu i jo hem nascut pràcticament a la meitat del segle, i això indica alguna mena de predestinació privilegiada, i si no em creus, pensa en això: quan tu i jo érem petits, entre la gent de la nostra ciutat i el nostre grup social, es va posar de moda la infància. Es van començar a publicar llibres sobre pedagogia i educació, es van obrir moltes escoles [...] vam tenir cinema infantil, que abans no existia [...] i botigues de roba infantil, i productes d'alimentació infantils... [...] Ens hem començat a fer grans, ens han començat a sortir pèls [...] I què ha passat? Doncs que en aquest precís moment s'ha posat de moda l'adolescència, jo diria que fins i tot s'ha inventat l'adolescència, abans no existia això".

El narrador continuarà més endavant ampliant aquesta curiosa teoria del seu personatge: els nascuts el 1950 (any de naixement de l'autor, d'altra banda) tenien 18 anys el 1968, van tenir entre 20 i 30 en el moment de l'esclat mundial de la cultura juvenil, van arribar a l'estabilitat econòmica en el moment que es posaven de moda els *yuppies* i, finalment, aquells d'entre ells que eren gais, com el protagonista del llibre, es van socialitzar definitivament com a tals a Barcelona en el moment de l'aparició de l'anomenat Gaixample.

Lluís Maria Todó ha escrit una novel·la sobre l'adolescència

La història que ens explica *El cant dels adéus* és la de la crisi personal del protagonista, l'adolescent Daniel, que comença a prendre consciència de la seva

condició homosexual, condició que el converteix en un ésser al marge, tant pel que fa a l'escoltisme i a l'escola com pel que fa a la societat. La presa de

consciència és també moral i ideològica, i l'obliga a analitzar i considerar tot de coses que sempre havia tingut per certes i indiscutibles. Els dubtes del protagonista, el seu qüestionament del món que l'envolta, va configurant un discurs escèptic i crític sobre aquell curiós moment en què una burgesia més o menys il·lustrada va intentar bastir per als seus fills una mena de món a part, ideal i gairebé fet a mida, però que no es podia escapar, per llei de vida, ni de la realitat del moment ni de les pròpies contradiccions i conflictes de les persones que el creaven.

UN NARRADOR DISTANT

El posicionament del narrador respecte a la seva història potser sorprendrà els lectors de Todó. I és que la novel·la està narrada des d'un cert allunyament, des d'una certa distància o, gosariem dir, amb una certa fredor, segurament per cridar l'atenció del lector sobre el fet que no interessin tant els fets narrats com el record dels fets narrats des de la perspectiva del present. Aquest distanciament, segurament volgut, ajuda potser l'autor a esquivar els paranys de l'anacronisme en el que és, si no m'erro, la seva primera novel·la ambientada en un temps passat, però, sobretot, evita els molt més subtils paranys de la nostàlgia davant els records de l'adolescència d'una generació per deixar el lector davant una anàlisi lúcida i exhaustiva del rerefons a voltes tèrbol d'un món del qual –a voltes massa i tot– som hereus. Una molt bona novel·la.

La condició de ciutadà

ASSAIG

MIQUEL PORTA PERALES

Santiago Cucurella,
La democràcia. Pòrtic.
Barcelona, 2001.

Hi ha paraules sobre les quals es parla sense saber exactament quin és el seu significat i quina és la seva implicació. Amb la democràcia, si fa no fa, passa això: gairebé tothom en fa bandera, però no és segur que tots els que utilitzen la paraula sapiguem, per dir-ho així, de què va la cosa. Doncs bé, Santiago Cucurella ha escrit un llibre que posa a l'abast del ciutadà el què i el com de la democràcia. Com correspon a un treball de clara vocació pedagògica, *La democràcia* defuig de forma conscient l'especulació politològica per concentrar-se en el què és concret. O, cosa que és

el mateix, Santiago Cucurella no se'n va per les branques i parla d'allò que s'espera que parli. Així, l'autor comença definint els conceptes clau de democràcia, sobirania popular i constitució per, tot seguit, deturar-se en assumptes no menys claus i concrets com ara els diferents sistemes electorals existents, la qüestió monarquia o república, i el tema de les diferents democràcies, entre les quals s'acostumen a citar la dita democràcia orgànica i la dita democràcia popular. Cal dir que l'autor sap veure molt bé les conseqüències d'un o altre sistema electoral alhora que manifesta un evident coratge i honestat intel·lectuals (no tothom pot dir el mateix) quan demana de relativitzar els conceptes de monarquia i república (es pot ser súbdit

d'una República i ciutadà d'una monarquia, diu l'autor) i quan adverteix que una democràcia adjectivada (ja sia per la dreta o per l'esquerra) és sempre una democràcia desvirtuada. Cal afegir –una altra de les bondats del llibre– les constants incursions històriques mitjançant les quals l'autor exemplifica i/o complementa la teoria.

La democràcia, però, no s'escapa en l'aspecte que podríem anomenar formal, sinó que va més enllà endinsant-se en qüestions econòmiques (s'aposta per un model d'economia mixta que compatibilitzi democràcia i justícia redistributiva) i d'organització política i administrativa del territori (autonomia, autodeterminació, independència, descentralització, federalis-

me, confederalisme). Finalment, el llibre s'arrodona amb un bany de realitat, és a dir, amb una exposició raonada del sistema constitucional espanyol i autonòmic català en què vivim.

Santiago Cucurella ha escrit, amb traça i claredat, un llibre que ens diu què és i com funciona la democràcia. Un llibre, per cert, que podria donar molt bon servei a les escoles. Però encara hi ha més: som davant d'un treball que no sols informa, sinó que també forma o, si es vol, educa en la democràcia. Tant és així que, en acabar el llibre, el lector sospita que el vessant informatiu és al servei del formatiu o educatiu. En d'altres termes, l'autor, en plena sintonia amb allò que és la democràcia, vol que tots assolim la condició de ciutadans. I és per això que ha escrit el llibre: per convidar-nos a exigir i practicar la democràcia.